

Átlátható döntések, részvételiség, társadalmi egyeztetés

SZAKMAI KÖVETELMÉNYEK AZ ÉLŐ KÖRNYEZETET
ÉRINTŐ DÖNTÉSEK SZABÁLYOZÁSÁRA

2026. Május

Társaság
A Szabadságjogokért

Szerző:

dr. Szabó Attila, PhD, LL.M

a TASZ jogsegélyszolgálatának vezetője

szabo.attila@tasz.hu

Készült:

- a TASZ elmúlt, közel 10 éves zöld aktivizmushoz kapcsolódó jogsegélyes tapasztalata alapján,
- fókuszálva azokra, a környezeti-részvételiségi kérdésekre, amelyek a TASZ missziójába tartoznak,
- reflektálva a TISZA párt 2026 februárjában bemutatott programjára is.

1.**Legjelentősebb problémák**

A környezetvédelmi ügyekben a társadalmi részvétel három pillérre épül: az információhoz való hozzáférésre, a döntéshozatalban való nyilvános részvételre és az igazságszolgáltatáshoz való jogra. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az állami szervek nem mindig nyitottak a civil szervezetek bevonására a döntéshozatalba, a társadalmi egyeztetések pedig gyakran kiüresítettek és manipulatívak.

A hatóságoknak és döntéshozóknak jelenleg nem kell részletesen megindokolniuk, hogy az érintettek észrevételeit miért vették vagy nem vették figyelembe. Így a részvétel könnyen pusztán legitimációs eszközzé válik.

Megoldási javaslatok

A környezetet érintő beruházások esetében az állami szervek, hatóságok tárják fel, milyen csatornákon keresztül lehet a legtöbb polgárt és érintett civil szervezetet bevonni a döntési folyamatba. Tegye ezt azzal a céllal, hogy a beruházás környezetterhelés helyéhez legközelebb élők a lehető legtöbb olyan információt és szempontot tudják az eljárásba becsatornázni, amely releváns a környezetterhelés szempontjából.

Az így felmerült szempontokra az érintett hatóság vagy állami szerv minden esetben érdemi és közérthető választ adjon azok mérlegelése után.

2.

Legjelentősebb problémák

A fenti problémahalmazon belül is speciális eset, amikor egy beruházást nemzetgazdasági szempontból kiemelté nyilvánít a jogalkotó. Ekkor a részvételiséget formálisan biztosító szabályok is alkalmazhatatlanná válnak, és így megszűnik a civil kontroll egy környezetet akár jelentősen is terhelő beruházás felett. A kiemelt státusz kiüresíti a részvételt, de legalább ennyire probléma, hogy a jogalkotó gyakorlatilag bármilyen beruházást kiemeltté nyilváníthat világos, objektív és ellenőrizhető szempontok nélkül, ez pedig a részvételiség lehetőségét teszi önkényes korlátozás tárgyává.

A helyi önkormányzatok mozgástere is szűkül, ez pedig fontos környezetvédelmi részvételiségi probléma, nem pusztán önkormányzati autonómiakérdés.

Megoldási javaslatok

A kormány határozzon meg a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások kijelölésére szűk, objektív és ellenőrizhető kritériumrendszert, amelynek teljesülését minden esetben nyilvánosan indokolni kell. A kiemelt státusz megadásáról szóló döntés tartalmazza a környezeti hatások előzetes értékelését és annak bemutatását is, hogy a gyorsított eljárás miért nem veszélyezteti az érintettek részvételi jogait. Jelentős környezeti hatással bíró beruházás ne valósulhasson meg ebben a jogi keretben.

A jogalkotó biztosítsa, hogy kiemelt beruházások esetében se legyen kizárható a társadalmi részvétel, ezért írja elő minimum részvételi garanciák kötelező alkalmazását, így különösen:

- a beruházásra vonatkozó valamennyi releváns információ időben történő, közérthető közzétételét,
- rövidített, de érdemi és többcsatornás társadalmi egyeztetési lehetőséget,
- valamint azt, hogy az érintett hatóságok a beérkezett észrevételekre tételesen, indokolással ellátva reagáljanak.

3.

Legjelentősebb problémák

A **közmeghallgatás** valójában nem tájékoztató fórum, ahogyan sok esetben kezelik, hanem a döntéshozók nyilvános számonkérésének és az érvek ütköztetésének tere. Jelentős környezetterheléssel járó tevékenységek engedélyezése során a közmeghallgatás célja az érintett nyilvánosság tájékoztatása és észrevételeinek meghallgatása.

A **személyes jelenlét nélküli közmeghallgatások**: Egyre gyakoribbá váltak a kizárólag online, személyes jelenlétet nem igénylő közmeghallgatások. Ez a gyakorlat súlyosan sérti a közmeghallgatás lényegét, amely a személyes, együttes és szóbeli részvételen alapulna.

A **nyilvánosság kizárása**: Az online közmeghallgatások kizárhatják azokat, akik nem rendelkeznek megfelelő internet-hozzáféréssel vagy digitális írástudással, különösen a vidéki lakosságot és az idősebb korosztályt. Ez a gyakorlat a sajtó képviselőit is kizárhatja, megakadályozva őket abban, hogy tájékoztassák a szélesebb nyilvánosságot.

A **valódi párbeszéd hiánya**: Az írásban, egyirányú kommunikációban lefolytatott "közmeghallgatások" nem teszik lehetővé a többkörös kérdést, az azonnali reakciókat és a különböző álláspontok ütköztetését, ami egy személyes fórumon természetes lenne.

Megoldási javaslatok

A jogalkotó pontosítsa a közmeghallgatás jogintézményének célját, és rögzítse, hogy az nem pusztán tájékoztató eszköz, hanem kétirányú, nyilvános párbeszédre épülő részvételi forma, amelynek során biztosítani kell az érvek ütköztetésének lehetőségét.

A szabályozás írja elő, hogy környezetet jelentősen érintő ügyekben a közmeghallgatás főszabályként személyes jelenléttel zajló, nyilvános esemény. Az online részvétel minden esetben csak kiegészítő lehetőségként legyen biztosított.

A jogalkotó határozzon meg minimális eljárási garanciákat a közmeghallgatások lefolytatására, így különösen:

- a tényleges nyilvánosság biztosítását (megfelelő helyszín, időpont, előzetes tájékoztatás),
- a szóbeli kérdésfeltevés és azonnali reagálás lehetőségét,
- a többkörös hozzászólás és vita lehetőségét,
- valamint a sajtó jelenlétének és tudósításának akadálymentes biztosítását.

A Kormány dolgozzon ki és tegyen közzé módszertani útmutatót a közmeghallgatások lebonyolítására, amely segíti a jogalkalmazókat abban, hogy az eljárás valódi részvételi fórumként működjön, és ne váljon pusztán formalitássá.

A jogalkotó biztosítsa, hogy a közmeghallgatás részvételi szabályainak megsértése ne maradjon jogkövetkezmények nélkül, és ilyen esetben az érintettek számára tegye lehetővé a döntés érdemi felülvizsgálatának kezdeményezését.

4.

Legjelentősebb problémák

A **környezeti közérdekű információkhoz való hozzáférés** terén is több jelentős probléma azonosítható Magyarországon. Bár az információszabadságot és a környezeti adatok nyilvánosságát törvények és nemzetközi egyezmények (mint az Aarhusi Egyezmény) garantálják, a gyakorlatban az adatigénylők gyakran akadályokba ütköznek.

Megoldási javaslatok

A környezeti információkra vonatkozó szabályozás szűkítse és konkretizálja a megtagadási okokat azzal, hogy:

- a döntés-előkészítő adatokra való hivatkozás csak kivételesen, szigorú időbeli korláttal és részletes indokolási kötelezettség mellett legyen alkalmazható,
- az adatkezelő köteles legyen igazolni, hogy a kért adat valóban nem áll rendelkezésre, illetve hogy az egyszerű műveletekkel nem állítható elő.

A jogalkotó írja elő, hogy amennyiben a kért adatot nem az adott szerv kezeli, az adatigénylést az adatkezelő haladéktalanul köteles továbbítani az illetékes szervhez, és erről az igénylőt tájékoztatni.

A Kormány kötelezze az állami szerveket egységes, korszerű adatkezelési gyakorlat kialakítására, amely biztosítja, hogy a környezeti adatok:

- strukturált, kereshető és géppel feldolgozható formátumban álljanak rendelkezésre,
- egységes nyilvántartási rendszerekben legyenek elérhetőek,
- és ne legyenek önkényesen időben korlátozottan hozzáférhetőek.

A jogalkotó erősítse meg a szankciós és jogorvoslati rendszert.

5.

Legjelentősebb problémák

A **hatékony és időben érvényesülő jogorvoslat hiánya**: A környezetvédelmi ügyekben a jogorvoslatok formális létezése önmagában sokszor nem jelent valódi védelmet. Ezekben az ügyekben a károk gyakran visszafordíthatatlanok: ha egy erdőt kivágnak, egy vizes élőhelyet feltöltenek vagy egy beruházás megkezdődik, a későbbi bírósági döntés már nem tudja helyreállítani az eredeti állapotot.

Környezeti ügyekben gyakran csak akkor van értelme a jogorvoslatnak, ha a bíróság rövid időn belül képes **ideiglenesen megállítani a beruházást** vagy a környezetkárosító tevékenységet.

Megoldási javaslatok

A jogalkotó alakítsa át a környezetvédelmi ügyek jogorvoslati rendszerét annak érdekében, hogy az időben, ténylegesen és széles körben hozzáférhető védelmet biztosítson, különös tekintettel a visszafordíthatatlan környezeti károk megelőzésére.

A szabályozás biztosítsa, hogy környezetet jelentősen érintő ügyekben a keresetindítás főszabályként halasztó hatállyal bírjon, vagy legalábbis a bíróság rövid határidőn belül döntsön az ideiglenes intézkedés (tevékenység felfüggesztése) elrendeléséről.

A jogalkotó vezessen be gyorsított bírósági eljárásokat környezetvédelmi ügyekben, amelyek garantálják, hogy a bíróság érdemi döntést hoz még azelőtt, hogy a környezeti károsodás visszafordíthatatlanná válna.

A perindítási jogosultságot a jogalkotó bővítse, és biztosítsa, hogy a környezetvédő civil szervezetek jelenleginél is szélesebb köre rendelkezzen ügyféli és keresetőségi joggal,

A jogalkotó erősítse meg az ideiglenes jogvédelem eszközeit, és tegye lehetővé, hogy a bíróságok gyors és hatékony ideiglenes intézkedésekkel megállíthassák a környezetkárosító tevékenységeket már az eljárás korai szakaszában.

6.

Legjelentősebb problémák

A **civilek és helyi közösségek elrettentése**: Az elmúlt években több esetben tapasztalható volt, hogy a helyi tiltakozásban részt vevő civileket, újságírókat vagy szervezeteket megpróbálták elrettenteni.

Ennek formái voltak:

- lejárató kommunikáció,
- a tiltakozók külföldi érdekeket szolgáló szereplőként való bemutatása,
- a helyi aktivisták személyes támadása,
- a sajtó kizárása,
- a gyülekezési jog indokolatlan korlátozása,
- perekkel való fenyegetés vagy tényleges fellépés (slapp).

Megoldási javaslatok

A Kormány alakítson ki olyan szabályozási és intézményi környezetet, amely biztosítja, hogy a környezetvédelmi ügyekben részt vevő civilek és helyi közösségek retorziótól mentesen, érdemben gyakorolhassák részvételi jogukat.

A Kormány hozzon létre független jogi és szakmai támogató rendszert (pl. országos vagy regionális környezetvédelmi jogsegélyszolgálat).

A Kormány kötelezze az állami szerveket arra, hogy a környezetet érintő eljárások megindításakor az érintett nyilvánosság számára proaktív, közérthető tájékoztatást adjanak a részvételi és jogorvoslati lehetőségekről.

A Kormány támogassa a helyi közösségek kapacitásépítését célzott programokkal.

A TASZ megalakulása óta azért dolgozik, hogy Magyarországon mindenki megismerhesse és érvényesíthesse alapvető emberi jogait. Évente több ezer embernek nyújtunk ingyenes jogi segítséget, több tucat ügyben látunk el bírósági képviselést, valamint képzéseket tartunk országszerte és online elérhető kisokosainkkal segítjük a polgárokat a mindennapi jogi problémák megoldásában.

Elérhetőség:

tasz.hu

tasz@tasz.hu

+36 1 209 0046

